

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Балабақшада ұлттық ойындардың маңызы

ЖАРИЯЛАНДЫ 06.02.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР әлеуметтік дағды, балабақша, дене белсенділігі, қауіпсіз орта, мектепке дейінгі тәрбие, Сөйлеу мәдениеті, таным, ұлттық ойындар	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/186997/
--------------------------	---	--

Каиржанова Акмарал Брликовна

“Гүлдер” бөбекжайы

Тәрбиеші

АННОТАЦИЯ

Бұл мақалада балабақшадағы ұлттық ойындардың тәрбиелік және дамытушылық әлеуеті қарастырылады. Ұлттық ойын қимылды жетілдіреді, тілдік белсенділікті күшейтеді, әрі топ ішіндегі сыйластықты орнықтырады. Тәрбиеші ойынның мақсатын айқындап, қауіпсіз орта жасайды, сонда нәтиже көрінеді. Мәтінде ойын таңдаудың өлшемдері, инклюзивті қатыстыру жолдары және бақылаудың жеңіл тәсілдері ұсынылады. Ұсынымдар күнделікті жоспарға икемделіп, ата-анамен бірлескен жұмысты күшейтеді. Материал тәрбиешіге сабақ жоспарлауда және серуен ұйымдастыруда көмектеседі.

Кілт сөздер: балабақша, ұлттық ойындар, мектепке дейінгі тәрбие, дене белсенділігі, сөйлеу мәдениеті, таным, әлеуметтік дағды, қауіпсіз орта.

КІРІСПЕ

Мектепке дейінгі кезеңде бала әлемді қимыл мен қарым-қатынас арқылы таниды. Сол себепті ойын оқу мазмұнын жеткізудің ең табиғи тілі болады. Ұлттық ойындар қызығушылықты тез оятып, мәдени тәжірибені жұмсақ береді. Ереже сақтау, кезек күту, серіктесін құрметтеу дағдылары нақты жағдайда қалыптасады. Тәрбиеші ойындарды мақсатпен жоспарласа, қимыл, сөйлеу, ойлау және мінез бір бағытта дамиды. Сондықтан ұлттық ойындар балабақшадағы сапалы тәрбиенің тұрақты ресурсы саналады.

ҰЛТТЫҚ ОЙЫН АРҚЫЛЫ МӘДЕНИ КОДТЫ МЕҢГЕРТУ

Ұлттық ойындарда халықтың сөз өрнегі, салтқа тән қимыл, әрі әдеп нормалары сақталады. «Сақина салу» баланы сабырмен күтуге, көзбен бақылауға, және тыңдауға үйретеді. «Ақсерек-көксерек» ойынында командаға сену, келісім жасау, және жауапкершілік сезіледі. Тәрбиеші ойын басталарда қысқа түсіндірме береді, сонда бала мағынаны терең ұғады. Бір мақал немесе бір қысқа тіркес баланың назарын жинайды, әрі мазмұнды нақтылайды. Осы тәсіл ойынға мәдени рең беріп, баланы өз тамырына жақындатады.

Құндылықты бекіту үшін бір ойынға бір жетекші мақсат таңдаңыз. Әділдік қажет болса, төреші рөлін балалар арасында кезекпен ауыстырыңыз. Ережені үш сөйлеммен айтып, кейін бір рет көрсетіп беріңіз. Ойын соңында екі сұрақ қойып, қысқа жауап жинаңыз, сонда тәжірибе бекінеді. Осы рефлексия мәдени мазмұнды мінез үлгісіне айналдырады, әрі балаға өз әрекетін бағалауды үйретеді.

ҚИМЫЛ БЕЛСЕНДІЛІГІ ЖӘНЕ ДЕНСАУЛЫҚҚА ЖАУАПКЕРШІЛІК

Қимылды ұлттық ойындар бала ағзасына табиғи жүктеме береді, әрі қуатты арнаға бағыттайды. Жүгіру, секіру, бұрылу қимылдары ірі моториканы дамытып, тепе-теңдікті күшейтеді. «Тақия тастамақ» реакцияны жедел жылдамдатып, кеңістікті бағдарлауды жақсартады. «Арқан тарту» күшті үйлестіреді, төзімділікті арттырады, әрі эмоцияны реттеуге көмектеседі. Ойын ұзақтығын жасқа сай қысқа ұстаңыз, себебі ұзақ белсенділік шаршатады. Алдымен қыздыру қимылын қосып, соңында баяу жүріспен тынысты қалпына келтіріңіз. Қысқа су ішу үзілісі балалардың күшін қайта жинауға көмектеседі әрқашан.

Қауіпсіз орта болмаса, ойынның тәрбиелік әсері әлсірейді, әрі сенім де төмендейді. Алаңда өткір зат қалмасын, ал тайғанақ жер алдын ала жабылсын. Құрал қолданылса, оның көлемі бала алақанына, бойына, және жасына сай болсын. «Тоқта» белгісін бәрі бірдей түсінетіндей үйретіп, белгіге бағынуды бірден бекітіңіз. Қақтығыс болуы мүмкін ойында арақашықтықты сызықпен белгілеңіз, және қозғалыс бағытын көрсетіңіз. Белсенді бала асықса, шектеуді қысқа түсіндіріп, қауіпсіздік себебін нақты айтыңыз.

СӨЙЛЕУ МӘДЕНИЕТІ МЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ДАҒДЫЛАРЫ

Ұлттық ойындарда тыңдау, жауап беру, келісу, және сұрау сияқты тілдік әрекеттер үздіксіз жүреді. Тәрбиеші нұсқауды қысқа айтады, балалар оны бірге қайталап, мәнін нақтылайды. «Сақина кімде?» сұрағы балаға дәл жауап беруді, әрі ойын ішіндегі жауапкершілікті сезінуді үйретеді. «Ханталапай» кезінде бала тез таңдау жасап,

шешімін сөзбен бекітеді, әрі эмоциясын басқарады. Санамақ пен ұйқас интонацияны түзеп, сөздік қорды байытады, және есте сақтауды күшейтеді. Тәрбиеші сыпайы сөз үлгісін сақтаса, балалар өтініш пен алғысты табиғи қолданады.

Ойыннан кейінгі қысқа әңгіме тілдік дамуды бекітеді, әрі ойды жинақтауға үйретеді. Әр балаға бір сөйлем айтқызу жеткілікті, бірақ бәрі кезекпен сөйлесін. «Маған қай сәт қиын болды?» деген сұрақ нақты жауап туғызады, әрі сезімді атауға көмектеседі. Сіз жауапты қайталап, дұрыс құрылымын күшейтіңіз, және бір синоним ұсыныңыз. «Сен неге солай таңдадың?» деген сауал дәлелдеуге жетелейді, әрі ойлау мәдениетін көтереді. Топта сөз алмасу тұрақтанғанда балалар бірін-бірі жақсы түсінеді, ал жанжал саны азаяды.

ТАНЫМ, ЖОСПАРЛАУ ЖӘНЕ ӨЗІНДІК РЕТТЕУ ҚАБІЛЕТІ

Ұлттық ойындар ойлауды нақты әрекетпен байланыстырады, сондықтан таным тез әрі берік дамиды. «Бес тас» қадамдарды реттікпен орындауға, және қатені тез түзетуге үйретеді. «Асық ату» күшті мөлшерлеуді, қашықтықты бағалауды, және нәтижені салыстыруды қалыптастырады. Бала жоспар құрады, әрекет етеді, сосын қайта байқап көреді, әрі тәсілін өзгертеді. Тәрбиеші үдерісті қысқа сөздермен сүйемелдеп, «алдын ала ойлан» деген нұсқауды тұрақты қайталайды. Ереже сақтау баланың импульсын тежейді, ал күту дағдысы назарды ұстап тұрады.

Нәтижені бақылау үшін күрделі тест қажет емес, үш белгі жеткілікті болады.

1. Бала ережені қысқа айтып, оны тұрақты орындай алады.
2. Ол кезекті сақтап, серіктесінің таңдауын құрметтеп, дауысын реттейді.
3. Қателескенде қайта әрекет жасап, тәсілін өзгертіп, көмек сұрайды.

Кері байланысты «сен тырыстың» деңгейінде қалдырмай, нақты әрекетпен байланыстырған дұрыс. Осындай бақылау ата-анамен сөйлесуде де дәлелді тіл береді.

ӘЛЕУМЕТТІК-ЭМОЦИЯЛЫҚ КЛИМАТ ЖӘНЕ АТА-АНАМЕН СЕРІКТЕСТІК

Топтық ұлттық ойындар эмоцияны тануға, басқаруға, және келісім жасауға үйрететін орта құрады. Жеңіс қуантады, ал жеңіліс реніш тудыруы мүмкін, сондықтан тәрбиеші тең қолдау көрсетеді. Жеңілген балаға жаңа рөл ұсынып, қайта кіруге жағдай жасаңыз, әрі сенімін сақтаңыз. «Келесі айналымда сен бастайсың» деген сөз жауапкершілік береді, әрі мотивацияны көтереді. Балалар бірін-бірі қолдауды үйреніп, ортақ мақсатқа жұмылады, ал қақтығыс азаяды. Жанжал туғанда екі жақты тыңдап, бір сөйлемдік келісім жасатыңыз, содан кейін ойын жалғассын.

D0%BA%20%D2%9B%D2%B1%D1%80%D0%B0%D0%BB%20%D2%9A%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D2%9B%D1%82%D1%8B%D2%A3%20%D2%B1%D0%BB%D1%82%D1%82%D1%8B%D2%9B%20%D0%BE%D0%B9%D1%8B%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%8B%D0%BD%20%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B5%20%D1%88%D1%8B%D0%BD%D1%8B%D2%9B%D1%82%D1%8B%D1%80%D1%83%20%D0%BF%D3%99%D0%BD%D1%96%D0%BD%D0%B5%20%D2%9B%D0%BE%D0%BB%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf

9. UNICEF және LEGO Foundation: Learning through Play PDF:

<https://www.unicef.org/sites/default/files/2018-12/UNICEF-Lego-Foundation-Learning-through-Play.pdf>

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.